

УДК 655.55

ІНФОРМАЦІЙНА СИТУАЦІЯ НА РИНКУ ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ УКРАЇНИ (СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ)

© Ж. М. Ковба, к.і.н., доцент, І. П. Гаврилюк,
НТУУ «КПІ», Київ, Україна

Дана характеристика состояния рынка детской литературы в Украине за 2005–09 годы, предоставлены качественные и количественные результаты исследования сегмента рынка детской литературы.

Status of Ukraine's market of literature for children in 2005–2009 is described. Descriptive and measured outputs of the market are supplied.

Постановка проблеми

Дитяча література є першим кроком до формування особистості як читача, тому від стану ринку прямопропорційно залежить розвиток інтелектуального потенціалу країни. При аналізі ринку дитячої літератури був виявлений частково незадоволений попит в сегменті видань українською мовою. Необхідно шукати шляхи вирішення даного питання.

Аналіз попередніх досліджень

Дослідження ринку дитячої книги в Україні окремо не проводились. Локальні дослідження дитячого читання проводять при дитячих бібліотеках різних регіональних рівнів, але впливу на видання дитячих книг вони не мають.

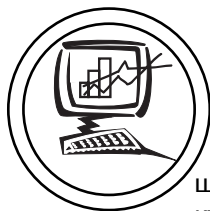
У 2006–2008 рр. втілювався проект «Дослідження книжкового ринку», ініціатором якого були Міжнародний фонд «Відродження» та Fund for Central and East European Book Projects (Нідер-

ланди). Результати досліджень показали: респонденти, що проживають у сім'ях з дітьми молодшими за 15 років, також купують книжки дещо частіше (53 %), ніж ті, хто проживає у сім'ях без дітей (34 %). На третьому місці серед різних типів книг були книги для дітей, які купували 19 % опитаних. Покупці цієї категорії книжок — переважно жінки у віці від 20 до 40 років. В загальному, кожна із хвиль відображала подібні результати з відхилом $\pm 3\text{--}4\%$.

Звідси, можемо зробити висновки, що п'ята частина споживачів ринку української книги купує літературу для дітей. Відсутність інформації про читацькі і споживацькі інтереси та вимоги явно гальмує роботу видавців і розповсюджувачів дитячої книги.

Мета роботи

Проаналізувати ринок дитячої літератури у 2005–09 роках та запропонувати дослідження потреб споживачів для подаль-

шого впровадження вимог ринку у практичній діяльності видавництва дитячої літератури.

Результати проведених досліджень

Загальний стан ринку дитячої книги в Україні за 2005–2009 рр. частково представлений чи не єдиним джерелом — сайтом Книжкової палати України [1]. За останні 5 років у загальному випуску домінували літературно-художні видання (близько 85 %), решту склали науково-пізнавальні та довідкові видання. Найвищий темп росту загального обсягу спостерігався у 2007 році — 160,43 %, дещо нижчий на рівні 134,73 % у 2008 році, у 2006 та 2009 роках відбувався спад по назвах на 1 та 4 одиниці за рік відповідно (таблиця 1).

У 2005 р. на одну дитину віком від 3 до 18 років було опубліковано 0,5 книги для дітей та юнацтва (за кількістю примірників), 2006 р. — 0,4 книги,

2007 р. — 0,7 книги, 2008 р. — 0,8 книги, 2009 р. — 0,7 книги [2, С. 6].

Важливим показником є також тираж видань. У 2006–2008 роках спостерігався ріст за тиражами від 17,46 у 2008 р. до 30,67 % у 2007 р. приросту. Спад у 2009 році обумовило зменшення тиражів за рахунок збереження на тому ж рівні кількості випущених назв.

Суб'єктами ринку є видавництва, авторське середовище, поліграфічні підприємства, система розповсюдження, споживачі.

Видавництва дитячої книги в основному приватної власності, за винятком «Веселки», яка належить державі. Розглянемо для прикладу випуск книг у кількох видавництвах за кількістю назв у 2009 році. «А-ба-ба-га-ла-ма-га» випустила у світ 11 нових назв за весь рік і близько 20 назв перевидала лише у IV кварталі 2009 року, а всього

Таблиця 1
Випуск дитячої літератури в Україні за кількістю назв та типами у 2005–09 рр.

Рік	Загальний випуск дитячої літератури, друк. одиниць	в тому числі			Темп росту загального обсягу випуску порівняно з попереднім роком, %
		літературно-художні	науково-пізнавальні	довідкові	
2005	787	619	109	59	—
2006	786	669	76	41	99,87
2007	1261	відсутні дані			160,43
2008	1699	1434	212	53	134,73
2009	1695	1457	179	59	99,76

за 2009 рік — 44 перевидані назви [3]. Львівське «Видавництво старого Лева» видало 15 назв за 2009 рік. Тернопільське видавництво «Навчальна книга — Богдан» з 500 назв випустило 80 % дитячої і навчальної літератури. Видавництво «Грані-Т» до кризи випускало близько 140 назв у рік, в 2009 році цей показник зменшився до 65 назв. Із усіх вище перелічених лише перші 2 є спеціалізованими дитячими видавництвами [4].

Для дитячої книги автор є чи не найголовнішим у донесенні інформації, яка стає основою знань дитини. На ринку української книги ми можемо виділяти авторів класичної та сучасної літератури, а також народ в цілому, як автора фольклорних творів, зокрема казок.

За даними Книжкової палати України [5, С. 7—8] у таблиці 2 подано перелік авторів дитячих книжок, які найбільше видаються.

Але лідери по випуску не завжди займають перші місця в рейтингу продажу, наприклад «Топ-20» дитячих книг «Емпіку» [6] в основному книги В. Нестайка, а у «Топ-20» книгарні «Є» [7] єдина дитяча книга В. Рутківського «Джури», який відсутній у рейтингу авторів, що найбільше видаються.

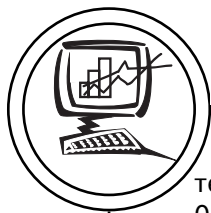
В Україні видавництва, які випускають дитячу літературу власної поліграфічної бази не мають, тому змушені користуватися послугами поліграфічних підприємств.

Зважаючи на специфіку призначення даного виду літератури, в Україні існують загальні

Таблиця 2

Автори дитячих книжок, які найбільше видаються

Автор	2008 рік		Автор	2009 рік	
	Кількість видань, друк. од.	Тираж, тис. прим.		Кількість видань, друк. од.	Тираж, тис. прим.
Зайцева С. Б.	16	16,0	Возіянов М. К.	37	148,0
Маміна Н.	15	15,0	Моніч О. Б.	35	74,0
Брати Грім	13	58,0	Матюх Н. Д.	26	68,0
Гордієнко С. А.	11	15,0	Райан Деніз	25	123,0
Андерсен Ганс Крістіан	10	53,0	Коуп Роберт	22	96,0
Ролінг Дж. К.	9	54,6	Гордієнко С. А.	20	90,0
Шевчук Г. Я.	9	40,0	Верховень В. М.	19	61,0
Яковенко Л. В.	9	6,0	Чуковський К. І.	16	53,0
МакБірни	8	40,0	Каспарова Ю. В.	15	6,0
Дзюба П.	7	14,0	Нестайко В. З.	13	57,0

технічні вимоги: «СОУ 22.2-02477019-11:2008. Поліграфія. Видання для дітей. Загальні технічні вимоги», які чинні від 1 листопада 2008 року на заміну ГСТУ 29.6-2002, а також державні санітарні норми і правила на друковану продукцію для дітей: «ДСанПіН 5.5.6-138-2007. Державні санітарні норми і правила. Гігієнічні вимоги до друкованої продукції для дітей», чинні від 9 лютого 2007 року на заміну ДСанПіН 5.5.6.084-2002. Тому виготовлення книг для дітей повинні відповідати даним вимогам. Для прикладу, такі поліграфічні підприємства, як ВАТ «Поліграфкнига» корпоративне підприємство ДАК «Укрвидавполіграфія», ВАТ «Харківська книжкова фабрика «Глобус», «Новий друк» тощо, здійснюють поліграфічне виконання дитячої книги.

Суб'єкти системи розповсюдження на сьогодні представляють асортимент універсального змісту, серед якого дитяча література займає певну частку. Негативним є відсутність спеціалізованих дитячих книгарень, тому обмеженість площ книгарень не дозволяє максимально представити і ефективно довести до споживача наявні видання.

Відповідно до класифікації українського стандарту, видання для дітей поділяються на чотири групи залежно від вікової категорії читачів:

— I група — видання для дітей віком до 5 років включно;

— II група — видання для дітей віком від 6 до 10 років включно;

— III група — видання для дітей віком від 11 до 14 років включно;

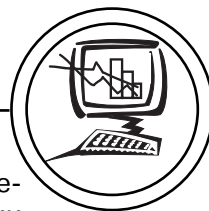
— IV група — видання для дітей віком від 15 до 18 років включно [8, С. 10].

Вище наведена класифікація надто узагальнена, у своєму психофізіологічному розвитку та соціалізації дитина проходить занадто більше етапів. Дорослішання її супроводжується доволі динамічним розвитком інтелекту, зміною світогляду, етичних уподобань та інформаційних потреб, мотивів читацької поведінки. Тому видавець повинен орієнтуватися на більш деталізовану вікову диференціацію реципієнтів дитячої книги, адже, що точніше при підготовці видання враховано особливості кожного вікового етапу розвитку дитини, то ефективніше воно впливатиме на свого читача.

Для того, щоб знати, що видавати дітям, необхідно проводити моніторинг ринку та вподобань маленьких читачів та їх батьків, родичів, які безпосередньо купують книги. Існує потреба як кількісних, так і якісних досліджень ринку.

Пропонуємо проект дослідження дитячого книжкового ринку, методична частина якого апробована студентами кафедри ОВПК ВПІ 16-19 вересня 2010 року під час 17-го міжнародного книжкового ярмарку «Форум видавців у Львові».

Інформаційним запитом визначено питання стосовно характеристик дитячої книги, яку планують до випуску у видавництві: формат та зовнішній вигляд (палітурка чи обкладинка), жанр, обсяг, ціна, художнє оформлення. Планується вивчення проблем та мотивів вибору і покупки літератури для дітей.

Метод дослідження — інтерв'ю, анкетування.

Пропонуємо власну вибірку — 4 групи респондентів:

1) потенційні покупці: батьки, родичі;

2) споживачі: діти перед шкільного та шкільного віку;

3) видавці дитячої літератури;

4) працівники спеціалізованих (дитячих) бібліотек.

Для кожної із груп розроблені окремі анкети. Орієнтовний час проведення дослідження: вересень–грудень 2010 року.

Висновки

В Україні наявна зміна інформаційного коду канонів дитячого читання серед видавців і споживачів. Видавці, серед яких багато осіб середнього і старшого

віку, не розуміють сучасних інтересів і вимог дитини, батьки і родичі, як покупці дитячої книги, перебувають під тиском власної соціально-родинної пам'яті. Власні спостереження і пілотне дослідження покупців дитячої книги на 17 Форумі видавців у Львові свідчать, що такі дослідження вкрай потрібні. Видавництва, які випускають літературу без знання ринкової ситуації, зазнають збитків. На Форумі видавців були зафіксовані основні особливості інформаційної ситуації в оцінках споживачів. По-перше, книг багато, а потрібний вибір зробити дуже важко, по-друге, ціна на дитячу книжку не є перешкодою для її купівлі та, по-третє, спростований міф про дитяче нечитання.

1. Випуск видавничої продукції в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.ukrbook.net/>. 2. Литвиненко О. Криза дитячого читання в контексті національного книговидання. [Текст]: О. Литвиненко // Вісник Книжкової палати. — 2009. — № 6. — С. 6—10. 3. Аба-ба-га-ла-ма-га/Новини [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.ababahala-maha.com.ua/>. 4. Гаврош О. Українська дитяча книжка: політ нормальний, дрейфуючий [Електронний ресурс] / О. Гаврош. — Режим доступу : <http://www.bukvoid.com.ua/digest//2010/05/20/085127.html>. 5. Буряк С. Аналітичний огляд випуску друкованої продукції в 2009 році [Текст]: С. Буряк // Вісник Книжкової палати. — 2009. — № 5. — С. 6—15. 6. ТОП-20 Детские книги [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://empik.ua/>. 7. Є-сучасний культурний формат. Топ [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://book-ye.com.ua/>. 8. ДСТУ 29.6–2002. Видання для дітей. Поліграфічне виконання. Загальні технічні вимоги [Текст]. — К. : Держкомінформ України, 2002. — 18 с.

Рецензент — О. Дем'яненко,
ст. викладач, НТУУ «КПІ»

Надійшла до редакції 29.12.10